

<https://doi.org/10.15407/rksu.41.111>
УДК 94(477)

Михайло Костів, доктор філософії в галузі історії,
завідувач відділу дослідження геноциду,
злочинів проти людяності та воєнних злочинів,
Національний музей Голодомору-геноциду (Київ, Україна)
ORCID:0000-0002-4101-6661
E-mail: kostivmb@gmail.com

ГАЗЕТА «УКРАЇНСЬКІ ВІСТІ» В КІНЦІ 1940-х — НА ПОЧАТКУ 1950-х РОКІВ ЯК ДЖЕРЕЛО ІНФОРМАЦІЇ ПРО ГЕНОЦИД УКРАЇНЦІВ ТА ЙОГО ЗАСУДЖЕННЯ

Мета статті — проаналізувати матеріали газети «Українські вісті» на предмет згадок терміна «геноцид», його трактування та зусиль, спрямованих на поширення інформації про геноцид українців та його засудження. **Методологія** дослідження спирається на особливості функціонування та розвитку українських емігрантських періодичних видань, а також їхнього впливу на світогляд емігрантського середовища через комунікацію між виданням і читачами. **Наукова новизна** полягає в зосередженні уваги на маловивченій темі — історії трактування Голодомору та радянських репресій в Україні як акту геноциду українською діаспорою в кінці 1940-х — у 1950-х роках. **Висновки.** У досліджуваний період газета «Українські вісті» широко висвітлювала тему геноциду українців. Зокрема, на початку 1950 р., коли Український конгресовий комітет Америки готувався до представлення геноциду українців перед підкомітетом Комітету закордонних справ Сенату США щодо ратифікації Конвенції про геноцид ООН, «Українські вісті» закликали читачів надсилати свої спогади про життя у СРСР. Це може свідчити, що згадані слухання вплинули на появу більшої кількості матеріалів про голод 1932—1933 рр. у газеті та висвітлення їх як доказів геноциду. Також на початку 1950-х років

Цитування: Костів М. Газета «Українські вісті» в кінці 1940-х — на початку 1950-х років як джерело інформації про геноцид українців та його засудження. *Рукописна та книжкова спадщина України*. 2026. № 2 (41). С. 111—126. <https://doi.org/10.15407/rksu.41.111>

© Видавець ВД «Академперіодика» НАН України, 2026. Стаття опублікована за умовами відкритого доступу за ліцензією CC BY-NC-ND (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>)

«Українські вісті» стали майданчиком для публікацій матеріалів про геноцид. Зокрема, тут друкували спогади безпосередніх свідків Голодомору, які станом на початок 1950-х років мешкали у країнах Заходу у статусі переміщених осіб (DP). Крім того, «Українські вісті» опублікували низку матеріалів про діяльність Демократичного об'єднання бувших репресованих українців советами (ДОБРУС) та інших емігрантських організацій у західних країнах, зокрема про акції, де події голоду 1932—1933 рр. було трактовано як геноцид чи складову геноциду українців.

Ключові слова: газета «Українські вісті», джерелознавство, Голодомор, геноцид, Р. Лемкін, Р. Смаль-Стоцький, Л. Добрянський, І. Дубинець, Д. Соловій, діаспора, еміграція, Конвенція ООН про геноцид.

Актуальність теми дослідження. Українська діаспорна преса післявоєнного періоду є важливим джерелом для вивчення різних аспектів життя та суспільно-політичної думки українців, які внаслідок Другої світової війни опинилися у країнах Заходу. Однією з найбільших тогочасних газет була заснована в 1945 р. газета «Українські вісті», де, крім іншого, публікували матеріали про події голоду 1932—1933 рр. в Україні. За кілька років після входження в широкий вжиток терміна «геноцид» це слово з'явилося і на сторінках «Українських вістей» (далі також — «УВ»), зокрема в контексті різноманітних матеріалів про події 1932—1933 рр. та інших репресивних заходів комуністичного тоталітарного режиму у СРСР.

Варто відзначити, що наукових розвідок, присвячених поширенню інформації про Голодомор у кінці 1940-х — 1950-х роках та його кваліфікації як геноциду, досі доволі мало. Важливою подією у світлі осмислення Голодомору, яка дала поштовх до більш детального аналізу періоду 1950-х років на предмет трактування подій голоду 1932—1933 рр., стала публікація Р. Сербином есе автора терміна «геноцид» Р. Лемкіна «Радянський геноцид в Україні» [8; 21] та наукова дискусія навколо поглядів цього польсько-американського юриста єврейського походження [13; 15]. Пізніше Р. Сербин, досліджуючи бачення геноциду українців, запропоноване Р. Лемкіним, намагався знайти згадки про термін «геноцид» в українській пресі та літературі після Другої світової війни [22, с. 30—32]. Щоправда, у цьому контексті газету «УВ» дослідник не розглянув.

Як бачимо, в умовах доволі обмеженої джерельної бази з теми трактування Голодомору як акту геноциду в кінці 1940-х — на початку 1950-х років матеріали, які друкувалися в «УВ» у цей період, набувають особливої ваги, потребують введення в науковий обіг та подальшого детального осмислення.

Аналіз досліджень і публікацій. Найґрунтовніше проблематику, пов'язану з газетою «УВ», досліджує кандидат філологічних наук, науковий співробітник Науково-інформаційного відділу Інституту літератури імені Т. Шевченка НАН України Сергій Козак. Зокрема, він підготував бібліогра-

фічні показники змісту цієї газети [5] та збірник документів «Українська еміграція: Сторінками газети “Українські вісті”» [14]. В останньому було передруковано низку статей про Голодомор, які публікувалися в «УВ». У 2021 р. С. Козак присвятив висвітленню історії Голодомору на шпальтах цієї газети окрему статтю [4].

Ширше тему кваліфікації сталінських злочинів як геноциду в середовищі української еміграції й за кордоном вивчали О. Андрієвська [18], В. Гудзь [3], С. Кульчицький [6], В. Марочко [7], Г. Побережний [20], Р. Сербин [12; 22]. Описуючи обговорення цієї проблеми серед українських інтелектуалів у діаспорі, ці дослідники нерідко упускали газету «УВ» — попри те, що її дописувачами в кінці 1940-х — на початку 1950-х років були, зокрема, свідки Голодомору, які публікували на шпальтах цього видання і власні спогади, і роздуми на тему радянських репресій.

Мета дослідження — проаналізувати матеріали газети «Українські вісті» на предмет згадок терміна «геноцид», його трактування та зусиль, спрямованих на поширення інформації про геноцид українців задля його засудження.

Виклад основного матеріалу. Першими матеріалами зі згадкою слова «геноцид», які нам вдалося віднайти в газеті «УВ», є опубліковані в числі за 11 вересня 1949 р. статті «Геноцидія української церкви», автор якої не вказаний, та «The Russian Genocide of the Ukraine» авторства «Н.Д. Kolodij». В обох текстах йшлося про репресії проти українських церков — процеси, в яких автори вбачали геноцидні наміри. У цьому ж номері була вміщена й мапа з підписом «Genocide of the Ukrainian Church», на якій позначені митрополії та дієцезії українських церков.

У числі «УВ» за 28 серпня 1949 р. автор під псевдонімом «Г. Кол» проаналізував нещодавно випущений на той момент номер «Українського щоквартальника». У ньому, зокрема, він звернув увагу на статтю Р. Смаль-Стоцького про геноцид [23].

29 січня 1950 р. «УВ» надрукували коротке оголошення з проханням надсилати в редакцію матеріали про голод 1932—1933 рр.: «Подаваймо і свідчення про голод в Україні»: «Багато наших читачів пам’ятає, а, може, й на своєму здоров’ї ще відчуває голод в Україні в рр. 1932—33, що був організований більшовиками навмисне, щоб послабити життєву силу українського народу. Довідуємося, що комісія закордонних справ американського сенату створила окрему підкомісію для дослідження народоббивства (genocide) в СССР, а зокрема в Україні. Ця комісія відбудуватиме свої засідання публічно, і наші авторитетні чинники в США просять, щоб їм було надіслано свідчення, матеріали та різні документи, які збереглися в наших людей, про голод в Україні і про те, як більшовики нищать окремих людей, групи суспільства й цілі народи. Редакція нашого часопису, яка до цієї справи ще повернеться, просить негайно надсилати їм усі такі матеріали, які будуть негайно передані

до США для відповідного використання. Редакція вірить, що наші читачі належно оцінять важливість нашого заклику та відгукнуться масово».

Ідентичне оголошення опублікували й у випуску газети за 5 лютого 1950 р. Серед аргументів на користь того, що читачам варто надсилати матеріали до газети, були слухання підкомітету Комітету закордонних справ Сенату США щодо ратифікації Конвенції про геноцид ООН. Представники української громади в США Лев Добрянський та Антін Батюк виступили на цьому заході 9 лютого 1950 р.

У числі «УВ» за 2 лютого 1950 р. вийшов передрук статті С. Соснового «Правда про голод на Україні в 1932—1933 рр.», яка вперше була опублікована в листопаді 1942 р. в харківській газеті «Нова Україна», що видавалася під час німецької окупації [11, с. 159]. До публікації в «УВ» була додана важлива редакторська примітка: «Як ми повідомляли в попередньому числі “Українських Вістей”, при американському сенаті створено спеціальну підкомісію для дослідження масових винищувань народів в СРСР. Вміщуючи тут статтю фахівця на цю тему, наша газета розпочинає цим ряд публікацій, які мають послужити вкладом у цю працю, що провадиться в інтересах усього людства».

5 березня 1950 р. в «УВ» опублікували кілька свідчень людей, які відгукнулися на згаданий вище заклик редакції. Усі ці спогади були анонімними — в газеті подали тільки ініціали та країну, звідки писала людина. Наприклад, один з дописувачів був з Гамбурга, інший — з Бельгії, ще троє — з Англії.

Уже 2 березня 1950 р. в «УВ» вийшла стаття Дмитра Соловія, в якій той дискутував із С. Сосновим, зазначивши, що, попри виведену С. Сосновим цифру в 4,8 млн жертв голоду в 1932—1933 рр., реальна кількість померлих з голоду може досягати «близько 7 мільйонів, а може навіть трохи і більше». Для характеристики злочинів комуністичного режиму в Україні Д. Соловій використав слово «народовбивство» — буквальний переклад терміна «геноцид».

7 травня 1950 р. політичний діяч УНР Микола Ковалевський опублікував в «УВ» короткий огляд фрагментів спогадів про голод, вміщених у французькому виданні збірки есеїв Артура Кестлера «Йог та комісар», надрукованої в Парижі в 1946 р. [19]. М. Ковалевський вважав, що ці матеріали були б важливі в роботі УККА (Українського конгресового комітету Америки): «Як відомо, в Сполучених Штатах Український конгресовий комітет на чолі з Л. Добрянським широко поставив справу висвітлення т. зв. народовбивства на Україні. Не знати, чи у тих матеріалах, які є в розпорядженні УКК в цій справі, — знаходиться дуже цінні рядки знаного письменника Артура Кестлера, вміщені в його книзі “Йог та комісар” (французький переклад вийшов 1946 р. в Парижі накладом в-ва Шарльо)» (7 травня 1950 р.).

Під час святкування 10 річчя від створення УККА, яке відбувалося 1 жовтня 1950 р. в Нью-Йорку, до УККА надсилали телеграми різні аме-

риканські політики. Зокрема, «УВ» відзначили вітальну телеграму від сенатора Брієна МакМегона (Sen. Brien McMahon), який очолював у 1950 р. підкомітет Сенату США, що розглядав питання ратифікації Конвенції ООН про геноцид: «Я, зокрема, бажаю привітати проф. Добрянського за його знамените представлення показів диявольського винищення мільйонів українців Кремлем перед очолюваним мною Сенатським Комітетом Закордонних справ, що розглядає справу народобивства. Цей договір мусить бути ратифікований, і я сподіваюся, що це станеться в листопаді, як ми знову зберемося на сесію. Я потребую Вашої підтримки в цій справі» (2 листопада 1950 р.).

21 січня 1951 р. «УВ» на хвилі кампанії УККА щодо поширення інформації про злочини Кремля надрукувала заклик посилити роботу в цьому напрямі.

22 квітня 1951 р. в «УВ» опублікували статтю С. Федорівського «Про советське народобивство». Її автор, за його словами, «жив в Україні до кінця 1945 року». Він описав приклади радянських злочинів, зокрема навів свідчення осіб, які постраждали від голоду 1932—1933 рр., а також свідчення про репресії 1937—1938 рр. Перед статтею подана інформація, яка свідчить, що вона написана на основі матеріалів, які надходили в ДОБРУС (Демократичне об'єднання бувших репресованих українців советами): «З матеріалів Комісії збору й опрацювання матеріалів про комуністичне переслідування і народобивство в Україні при Гол. Управі ДОБРУС'у (США)».

Культурний і мовний аспекти народобивства у своїй статті «Чи вивуть нам язик?» (29 квітня 1951 р.) розглянув український мовознавець Артем Орел.

У числах за 16 і 18 вересня 1951 р. «УВ» опублікували виступ на мітингу в Детройті¹ Павла Маляра — діаспорного письменника, який народився в 1910 р. у Миргороді [див. 10]. Свою промову він підсумував такими словами: «Голод в Україні, про який ми говоримо, як явище масового мордування людей, розраховане на винищення народу. Пізніше такі явища найшли правове оформлення у міжнародній конвенції про народобивство. Народобивство в теперішній Російській імперії увійшло в систему, це одна із метод правування поневоленими народами, що застосовується тривало і безперервно у вигляді кампаній чисток, боротьби з націоналізмом, (що означає — з визвольними стремліннями), у вигляді дальшого застосування павперизації² селянства через т. зв. укрупнення колгоспів і ліквідацію сіл. Система комуністичного народобивства вимагає рішучого втручання міжнародних чинників. Домагатися цього — наш святий обов'язок» (20 вересня 1951 р.).

¹ Дата мітингу в редакційному вступі не вказана.

² Павперизація — процес зuboжіння окремих груп населення [2, с. 422].

Позиціювання злочинів Кремля як геноциду бачимо і в заголовку статті про установчий з'їзд ДОБРУСу в Мюнхені 2 грудня 1951 р. «Живі свідки большевицького геноциду» (9 грудня 1951 р.).

26—27 січня 1952 р. в Мангетен Плаза (Нью-Йорк) під час другого з'їзду ДОБРУСу було представлено виставку про геноцид. Анонімний автор статті в «УВ» описав її так: «Цього ж дня приявні мали можливість оглядати виставку мап, діаграм, фотографій і різних матеріалів про московський імперіялізм і його політику народовбивства. Матеріяли були спеціально виготовлені до з'їзду» (17 лютого 1952 р.). Також у цій статті зазначалося, що одним з основних напрямів роботи ДОБРУСу мала стати підготовка до демонстрації до 20-х роковин голоду.

Крім того, «УВ» 26 квітня та 1 травня 1952 р. згадували про акції ДОБРУСу в Нью-Йорку, які відбувалися під час першотравневих маніфестацій у місті. ДОБРУС навмисне вибрав такі дати акцій (на них роздавали «летючки» і демонстрували плакати), аби актуалізувати антикомуністичну тематику в період травневих свят (15 травня 1952 р.).

У травні 1952 р. В. Новицький на сторінках «Українських вістей» звернув увагу на підготовку акцій зі збору свідчень та поширення інформації про Вінницьку трагедію, яку він також називає «народовбивством» (18 травня 1952 р.).

На початку 1952 р. ДОБРУС у США співпрацював з УККА «у справі переслуховування свідчень у справі советського народовбивства на Україні у Винниці так як це тією Комісією було переведено в справі Катині» (16 березня 1952 р.). У червні 1952 р. (число за Зелені свята) «УВ» опублікували статтю за матеріалами видання «East Europe and Soviet Russia» про комуністичні злочини в Катині. Автор під псевдонімом «Н. Г.» звернув увагу, що в цій публікації порівняно злочини Сталіна та Гітлера і їхнє своєрідне «партнерство» у знищенні поляків. При цьому в коментарі автор наголосив на обмеженості в підходах, коли Україну не відділяють від Росії. На цій же сторінці газети була вміщена стаття П. Павленка «Ще про вінницьку трагедію» з коротким описом історії розстрілів НКВД у Вінниці в кінці 1930-х років. До тексту додано 2 фото з розкопок місць масових поховань у Вінниці, що відбулися у 1943 р. (Зелені свята 1952 р.).

Показовим було також звернення ДОБРУСу до ООН, яке подав Д. Соловій «у справі московського народовбивства на Україні». Воно було оприлюднене та одностайно прийняте 14 червня 1952 р. на протестному віче ДОБРУСу в Міннеаполісі (29 червня 1952 р.). Варто підкреслити, що цей документ апелював саме до Конвенції про запобігання злочину геноциду та покарання за нього, яка набрала чинності 12 січня 1951 р. У зверненні ДОБРУСу виділено 4 «засоби вбивства» під час народовбивства: «1. незчислимим засланню до каторжних таборів смерті, в яких українці становлять половину в'язнів (див., наприклад, свідчення поляка Краковецького в “Книзі

про Колиму”); 2. нелюдські масові насильства над мирним населенням, над чоловіками й жінками, над старими й дітьми, зразком чого може бути те, що творилося на Україні під час переведення колективізації в 1929—31 рр. і що тепер досить добре відоме світові; 3. організація страшного планового голоду в 1932—33 рр., сліди й наслідки якого, незважаючи на всі намагання уряду й компартії ССРСР, не пощастило цілком заховати від вільного світу; 4. систематичні масові розстріли, страхітливий зразок яких показали світові 1933 р.³ розкопки випадково знайдених таємних могил жертв НКВД у Вінниці. Число розстріляних там перевищує 10 000» (29 червня 1952 р.). Як і в концепції геноциду українців, яку сформували діячі УККА та Р. Лемкін у цей же час, в заяві ДОБРУСу наголошувалося, що геноцид українців тривав і після Другої світової війни. Як аргумент наводили «...переведення великих чисток на Україні в тамошньому советському апараті та в КП(б)У» (29 червня 1952 р.).

Також у зверненні ДОБРУСу була пропозиція встановити «День національної жалоби всіх народів ССРСР» в першу неділю серпня кожного року, у зв'язку з прийняттям 7 серпня 1932 р. укладеного в Москві декрету, «що відіграв таку велику роль в посиленні жорстокого штучного голоду 1932—33 рр. як на Україні, так і на територіях інших пригноблених Москвою народів» (29 червня 1952 р.).

У числі «УВ» за 7 серпня 1952 р. сторінка ДОБРУСу в Німеччині вийшла під заголовком «Геноцид супроти цілих народів — шлях Москви до світового панування». Ще низка матеріалів у цьому ж випуску теж була присвячена «закону про 5 колосків». У великій статті «20 років драконівського закону» І.І. Коваль [див. 1; 17] вказав, що ця постанова ознаменувала початок геноциду: «“Закон про охорону соціалістичної власності” з 7 серпня 1932 р., 20 років тому виданий урядом ССРСР, означав перехід до таких нечуваних форм і розмірів винищення українського народу, що уже стають відвертим геноцидом».

У цій же статті автор навів свій спогад про дію цього «закону» в селі Орлівка на Чернігівщині: «Я ніколи не можу забути (при одній тільки згадці мене огортає жах!) один випадок. Мені довелося спостерігати в с. Орлівці Куликівського району на Чернігівщині, як одна колгоспниця, дружина висланого на схід як «злочинця» супроти советської влади, залишившись сама з 6-ма маленькими дітьми, пішла з іншою такою ж трудівницею, чоловіка якої забило НКВД під час опору колективізації, назбирати на колгоспному полі колосків та зерняток. І тільки підняли чи поклали до своїх торбинок мабуть по два чи три колоски, як їх спіймала піонерська бригада, і цих нещасних жінок привели до старшого міліціонера, що спрямував їх до суду; обох засудили до ув'язнення в далеких таборах ССРСР» (7 серпня 1952 р.).

³ У тексті допущений хибодрук. Розкопки у Вінниці відбулися в 1943 р.

Крім того, автор згадав і про епізод візиту французького політика Едуарда Еррію в СРСР: «Під час готування до зустрічі Еррію, мені довелося бачити на вулиці Тимофевська⁴, напроти номера 13, як один із московських сатрапів, П.П. Постишов, займався лаштуванням цієї вулиці. Підготування полягало в тому, що він наказав працівникам із НКВД, які його охороняли, заарештувати всіх тих, які намагаються вдивлятися в ново-побудовані та наповнені хлібом і іншими продуктами харчування ларки. Аलिж продаж було заборонено, і щоб під дією голоду вони не були пограбовані, день і ніч стояла варта від НКВД доти, доки не відбув відвідин Еррію. І, як мені відомо, на всьому шляху від Києва до Харкова й до самого кордону українських земель, кудово їхав Еррію, всі ларки були переповнені хлібом, а український продуцент був без цього хліба, вмирав тисячами щоденно» (7 серпня 1952 р.). Також у цьому номері «УВ» були вміщені спогади про 1930-ті роки на Кубані, підписані «Лист за свідченнями самовидців геноциду».

Крім того, «УВ» висвітлювали мітинг українців в Ноттінгемі (Англія) 3 серпня 1952 р., приурочений до 20-х роковин «Закону про 5 колосків» (14 серпня 1952 р.). Серед доповідей, виголошених на цьому зібранні, була промова «Світ мусить знати про народовбивства з боку більшовиків в Україні, а зокрема у Вінниці» (14 серпня 1952 р.).

Ще один захід (уже в Чикаго), де згадувалися події 1932—1933 рр., відбувся 3 серпня 1952 р. У підзаголовку «УВ» його описували як «Велика маніфестація в Чикаго — Проти народовбивства на Україні» (4 вересня 1952 р.). Автор матеріалу звернув увагу, що на мітингу виступали головний суддя штату Іллінойс Едвард Кейсі (Edward B. Casey), конгресмен від штату Іллінойс, а також член Спеціального комітету Палати представників США для проведення розслідування фактів, доказів і обставин бійні в Катинському лісі (United States House Select Committee to Conduct an Investigation of the Facts, Evidence, and Circumstances of the Katyn Forest Massacre) Тімоті Шіган (Timothy P. Sheehan). «УВ» переказали слова конгресмена: «...сказав, що домагатиметься, щоб урядові чинники розглянули справу Вінниці» (4 вересня 1952 р.).

Натомість Головна управа ОБРУС (Об'єднання Бувших Репресованих Українців під Советами) (Австралія) запропонувала вшановувати жертв голоду в період між Великоднем і Зеленими святами, «...в час, коли голод в Україні був доведений Москвою до найтрагічніших розмірів та форми» (15 березня 1953 р.). Головною метою заходів із вшанування 20-х роковин голоду, які ОБРУС планував провести в Австралії, було показати голод як складову геноциду українців: «...найбільше знищення Москва довершує над українським народом в 1932—33 роках, штучно організувавши в

⁴ Імовірно, мається на увазі вулиця Тимофіївська в Києві (сучасна назва вулиці — Михайла Коцюбинського, розташована неподалік центрального залізничного вокзалу та цирку).

Україні голод, наслідком якого загинуло сім мільйонів українського народу, що є одним із найбільших доказів народовбивства Москви над Україною та найбільшим злочином проти людства. /.../ Віримо, що обраний ОУА [Об'єднанням українців Австралії. — М. К.] Громадський комітет відзначення 20-тиліття голоду на Україні при допомозі всього громадянства в Австралії належно організує відзначення 20-тиліття голоду на Україні, і цим задемонструємо перед вільним світом яскравий факт геноциду Москви над Україною і пригадаємо про нього всьому світові» (15 березня 1953 р.).

Також «УВ» повідомляли про українську акцію 6—7 грудня 1952 р. у Філадельфії (США), присвячену інформуванню про Вінницьку трагедію. На цих зборах, зокрема, була зачитана резолюція із закликом засудити геноцид: «Голова місцевої філії ДОБРУС-у проф. Петро Шинкар читає резолюцію: «1. Маніфестаційні збори в країні волі підносять свій монолітний голос протесту проти московської окупації, терору й народовбивства на Україні. 2. Звернутися через американський уряд до Комісії людських прав при ОН⁵ із проханням дослідити злочини народовбивства у Вінниці. 3. Передати справу кремлівських народовбивців до суду міжнародного трибуналу» (21 грудня 1952 р.). Врешті, як вказано у статті, цю резолюцію ухвалили одноголосно.

31 травня 1953 р. в «УВ» також була опублікована стаття за підписом «В. Петренко»: «Московське народовбивство і грабування України». Автор, подаючи типові матеріали про Голодомор у селах на Вінниччині, визначив голод саме як складову геноциду. Іншими словами, дії влади на локальному рівні були потрактовані як елемент масштабного плану геноциду.

23 травня 1953 р. у Філадельфії (США) відбулася маніфестація до 20-х роковин Голодомору. У Резолюції цих зборів йшлося про таке: «2) Апелювати до Конгресу США покликати до життя спеціальну комісію для дослідження постійного застосування геноциду супроти українського народу й інших народів російсько-большевицькою тоталітарною системою під час її довгого окупаційного панування на сході Європи» (7 червня 1953 р.).

Акцент на подіях голоду 1932—1933 рр. як акті геноциду зроблено і в матеріалі в «УВ» про маніфестацію в Монреалі (Канада): «Українці Монреалю й Лашін 7 червня ц. р., в неділю, в 20-ті роковини пам'яті жертв штучного голоду на Україні 1932—33 років, продемонстрували свій протест проти комуністичного геноциду Росії, що, окупувавши Україну, голодною смертю знищила понад 6 мільйонів трудового населення, переважно селянства» (12 липня 1953 р.).

Ще однією акцією української діаспори, де чітко йшлося, що події 1932—1933 років в Україні є геноцидом, був мітинг у Манчестері (Велика

⁵ У діаспорній літературі та періодичних виданнях на позначення ООН часто трапляється аббревіатура ОН — Об'єднанні Нації.

Британія) 2 серпня 1953 р. Про нього «УВ» писали в числі за 20 вересня 1953 р. Одним із пунктів проголошеної на мітингу заяви був такий: «Ми заявляємо, що український народ не забув і ніколи не забуде голодового геноциду, жертвою якого стали сім мільйонів його синів і дочок».

Повідомляли «УВ» і про велику акцію української діаспори в Манчестері (Велика Британія) 2 серпня 1953 р. (22 жовтня 1953 р.) та в українському таборі в Любеку (Німеччина) 27 вересня 1953 р. (22 жовтня 1953 р.). 18 вересня 1953 р. жалобна академія на вшанування жертв голоду відбулася в німецькому місті Аугсбург (29 жовтня 1953 р.).

Також газета повідомляла про зрив радянським посольством української акції в Буенос-Айресі, яка мала відбутися 27 серпня 1953 р. (22 жовтня 1953 р.). Велику занепокоєність радянського посольства українською акцією на вшанування жертв голоду автори статті в «УВ» пояснювали минулими успішними акціями, які відбулися в Нью-Йорку 22 вересня 1953 р. і Манчестері 2 серпня 1953 р. І все ж організаторам акції 25 вересня 1953 р. прийшло повідомлення від влади про заборону проведення мітингу (22 жовтня 1953 р.). Також у числі «УВ» за 22 жовтня 1953 р. була передрукована стаття із «Свободи» за 22 вересня 1953 р. про велику українську маніфестацію в Нью-Йорку, в якій, зокрема, взяв участь Р. Лемкін.

У столиці Аргентини акція на вшанування жертв голоду все-таки відбулася 25 жовтня 1953 р. (12 листопада 1953 р.). Євген Онацький (український громадсько-політичний діяч, який з 1947 р. оселився в Аргентині [9]) під час виступу на цьому мітингу зазначив, що саме виїзд за межі СРСР після Другої світової війни значної кількості свідків кремлівських злочинів дав новий поштовх у поширенні інформації про ці події, чого, на жаль, не було у 1930-ті роки: «Здавалося, світ уже зовсім про неї забув, як забула про неї й українська давніша еміграція. Але от прийшла нова хвиля нашої еміграції, прийшли живі свідки тієї нашої національної катастрофи, прийшли родичі, брати, сестри, сини, доні жертв нелюдської жорстокости, що її вчинила Москва в Україні, — і от по всьому світу покотилася хвиля могутнього протесту. В усіх більших і менших осередках скупчення українців, що мусіли покинути рідні землі, відбуваються такі віча, як сьогоднішнє наше, і — від Європи до Америки, від Америки до Австралії, до Нової Зеландії, — шириться вже незаперечна правда про московські злочини невідомого досі за своїми розмірами масового народовбивства» (12 листопада 1953 р.). Свій виступ Є. Онацький закінчив закликами покарати винуватців злочину: «— Засудіть народовбивства! Визнайте злочинців — за злочинців!» (12 листопада 1953 р.).

Крім віче в Буенос-Айресі, мітинг на вшанування жертв Голодомору 27 вересня 1953 р. відбувся в іншому великому місті Аргентини — Кордові. Цей захід організувала міська управа товариства «Сокіл» (12 листопада 1953 р.).

Резолюція віче в Буенос-Айресі чітко визначала геноцидний характер голоду 1932—1933 рр.: «Голод на Україні в 1932—33 рр. це був жахливий геноцид Москви над Україною. /.../ Ми звертаємося до хвального аргентинського уряду і просимо, щоб він підніс свій авторитетний голос і прилучився до справи розслідування міжнародньою комісією фактів масового народобивства і кремлівського геноциду на Україні, одним із проявів якого був голод у р.р. 1932—33» (12 листопада 1953 р.).

«УВ» повідомляли про радіопередачу 3 грудня 1953 р. на Іспанському національному радіо (Radio Nacional de España) про українську акцію в Аргентині для вшанування голоду (3 грудня 1953 р.). Згідно з повідомленням у газеті, ця програма була організована в рамках «українського радіопересилання» на іспанському радіо (3 грудня 1953 р.)⁶.

Своєрідний підсумок подій зі вшанування жертв голоду 1932—1933 рр. у 1953 р. зробив Іван Дубинець — український геолог, який після Другої світової війни в еміграції збирав свідчення очевидців голоду 1932—1933 рр. [16]. Зокрема, він навів список міст, де відбулися відповідні акції: «1. 2. травня — Ганзі Помероль, Німеччина. 2. 17. травня — Бріджпорт, США. 3. 23. травня — Філядельфія, США. 4. 24. травня — Бостон, США. 5. 24. травня — Детройт, США. 6. 24. травня — Білфілд, Північна Дакота, США. 7. 24. травня — Ляндсгут, Німеччина. 8. 27. травня — Едінбург, Шотландія. 9. 7. червня — Монреаль, Канада. 10. 14. червня — Торонто, Канада. 11. 21. червня — Нью-арк, США. 12. 21. червня — Пітсбург, США. 13. 21. червня — Чикаго, США. 14. 21. червня — Воінд-Брук, США (Всенародне ходіння вірних УАПЦ). 15. 21. червня — Лянс, Франція. 16. 28. червня — Мелборн, Австралія. 17. 28. червня — Буфало, США (дата не точна). 18. 28. червня — Брізбан, Австралія. 19. 12. липня — Міннеаполіс, США. 20. 2. серпня — Манчестер, Англія. 21. 2. серпня — Клівленд, США (дата не точна). 22. 20. вересня — Нью-Йорк, США. 23. 27. вересня — Любек, Німеччина. 24. 27. вересня — Сан Павло, Бразилія. 25. 25. жовтня — Буенос-Айрес, Аргентина. 26. 1. листопада — Тулюза, Кармо й Ажен, Франція. 27. 8. листопада — Дьєж, Бельгія. 28. 8. листопада — Ріо-де-Жанейро, Бразилія і т. д.» (Різдво Христове 1954 р.).

Як бачимо з цього списку, в 1953 р. в Австралії, Аргентині, Бельгії, Бразилії, Великій Британії, Канаді, Німеччині, США, Франції загалом було організовано як мінімум 28 акцій на вшанування пам'яті жертв Голодомору.

Також І. Дубинець вказав, що ці акції мали на меті саме кваліфікацію голоду 1932—1933 рр. як акту геноциду: «І важливим моментом в цій нашій

⁶ У відповідь на лист автора статті до Архіву Національного радіо Іспанії із запитанням, чи зберігаються такі матеріали у цьому архіві, представник установи Кармело Мартін (Carmelo Martín) відповів таке: «...ми [Архів Національного радіо Іспанії. — М. К.] не зберегли жодного звукозапису з української програми. Більша частина радіомовлення велася в той час у прямому ефірі, а стрічки для записів використовувалися повторно, поки не стали непридатними».

громадсько-політичній кампанії і в цьому нагадуванні вільному світу було: підкреслити саме причини голоду як факт геноциду московського більшевизму, як факт його національної політики супроти України, трактованої ним як своєї колонії, і як факт страшної жорстокости того московського більшевизму, що для побудови запланованого ним соціалізму ладен стерти з лиця землі не тільки мільйони, а й цілі народи світу» (Різдво Христове 1954 р.).

Аналізуючи українські заходи, присвячені 20-м роковинам голоду 1932—1933 рр., І. Дубинець зробив висновок, що українському руху потрібна ґрунтовна монографія про ці події, і навіть навів своєрідну «дорожню карту» з принципами її написання: 1) не потрібно зосереджуватися суто на документах 1932—1933 рр., варто розглядати матеріали більш широкого хронологічного періоду; 2) розглядати голод в Україні слід у порівнянні із ситуацією в інших регіонах СРСР; 3) варто використовувати матеріали з радянської преси; 4) необхідний «критичний підхід» до опрацювання записів свідчень голоду; 5) слід акцентувати увагу на кваліфікацію подій голоду як «своєрідного геноциду більшевизму»; 6) розглядати питання голоду 1932—1933 рр. потрібно в ширшому контексті комуністичної ідеології (Різдво Христове 1954 р.). Важливо відзначити, що в час, коли методологія усної історії ще не була усталеною, І. Дубинець бачив проблему в зайвій емоційності цих матеріалів і вказував, що для написання серйозної аналітичної праці потрібне було серйозне опрацювання цих джерел (Різдво Христове 1954 р.).

Висновки. У кінці 1940-х — на початку 1950-х років газета «Українські вісті» широко висвітлювала проблематику, пов'язану з геноцидом українців. Зокрема, на початку 1950 р., коли УККА готувався до представлення геноциду українців перед підкомітетом Комітету закордонних справ Сенату США щодо ратифікації Конвенції про геноцид ООН, «УВ» закликали своїх читачів надсилати спогади про життя в СРСР. Це свідчить, що згадані слухання вплинули на появу більшої кількості матеріалів про голод 1932—1933 рр. у газеті та висвітлення їх як доказів геноциду. На початку 1950-х років «УВ» стали майданчиком для публікації матеріалів про геноцид. Зокрема, тут друкували спогади безпосередніх свідків Голодомору, які на початку 1950-х років перебували у країнах Заходу у статусі переміщених осіб (DP). У цей же період «УВ» опублікували низку матеріалів про діяльність ДОБРУСу та інших емігрантських організацій у західних країнах, зокрема про акції, де події голоду 1932—1933 рр. було потрактовано як геноцид чи складову геноциду українців. Низка матеріалів про геноцид була пов'язана із вшануванням 20-х роковин Голодомору. Зокрема, йдеться про тексти, опубліковані в серпні 1952 р. як згадка про 20 років від прийняття «закону про 5 колосків», та низку репортажів із пам'ятних мітингів та інших заходів, що відбулися в 1953 р. в Європі, Америці й Австралії.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. А. Г. Похорон Івана Івановича Коваля // *Українські вісті*. 1961. 16 квітня. С. 5.
2. Бирик С., Сютя Г. *Словник іншомовних слів: тлумачення, словотворення та слововживання* / за ред. С.Я. Єрмоленко. Харків : Фоліо, 2006. 623 с.
3. Гудзь В. *Історіографія Голодомору 1932—1933 років в Україні : моногр.* Мелітополь : ФОП Однорог Т.В., 2019. 1153 с.
4. Козак С. Тема Голодомору 1932—1933 рр. на сторінках часопису «Українські Вісті» (1945, Німеччина — 2000, США) // *Наукові записки Інституту журналістики*. 2021. Том 1(78). С. 50—63. <https://doi.org/10.17721/2522-1272.2021.78.4>
5. Козак С. «Українські вісті» в Європі й Америці (1945—2000) : бібліогр. покажч. змісту газ. «Українські вісті» : у 2 т. Київ : Літ. Україна; Ярославів Вал, 2010.
6. Кульчицький С. Обґрунтування Голодомору 1932—1933 рр. як геноциду у світлі концепцій Р. Конквеста й Р. Лемкіна // *Український історичний журнал*. 2018. № 4. С. 98—127.
7. Марочко В. Голодомор-геноцид // *Енциклопедія Голодомору*. Дрогобич : Коло. 2018. С. 91—93.
8. Лемкін Р. Радянський геноцид в Україні : стаття 28 мовами / ред. Р. Сербин, упоряд. О. Стасюк. Київ : Майстерня книги, 2009. 208 с.
9. Одарченко П. Онацький Євген Дементійович // *Енциклопедія сучасної України*. URL: <https://esu.com.ua/article-75360>
10. Розсоха Л., Джуль В. Маляр Павло Микитович // *Енциклопедія сучасної України*. URL: <https://esu.com.ua/article-63262>
11. Салтан О. *Штрихи біографії Степана Соснового — першого українського дослідника подій Голодомору 1932—1933 рр.* // *Сіверянський літопис*. 2022. № 1. С. 159—169. <https://doi.org/10.5281/zenodo.6768315>
12. Сербин Р. Концепція злочину геноциду Рафаеля Лемкіна та його аналіз геноциду української нації // Лемкін Р. Радянський геноцид в Україні : стаття 33 мовами / ред. Р. Сербин, упоряд. О. Стасюк. Київ : Видавець Мельник М.Ю., 2020, С. 26—40.
13. Сербин Р. *Про український геноцид, Лемкіна та хімкіянську діалектику* // *Критика*. 2012. № 7—8. С. 34—37.
14. Українська еміграція: Сторінками газети «Українські Вісті» / упоряд. С. Козак. Київ : Літ. Україна, 2014. 472 с.
15. Химка І-П. Міти національної консолідації, Голодомор і Голокост: відповідь Романові Сербину // *Критика*. 2012. № 7—8. С. 30—34.
16. Шугай О. Дубинець Іван Варфоломійович // *Енциклопедія сучасної України*. URL: <https://esu.com.ua/article-22489>
17. Шугай О. Коваль Іван Іванович // *Енциклопедія сучасної України*. URL: <https://esu.com.ua/article-9131>
18. Andriewsky O. Towards a decentred history: The study of the Holodomor and Ukrainian historiography // *Journal of Ukrainian Studies*. 2015, vol 2, iss. 1, pp. 18—52. <https://doi.org/10.21226/T2301N>
19. Koestler A. *Le Yogi et Le Commissaire*. Paris: Éditions Charlot, 1946. 380 p.
20. Poberezny G. Totalitarno-kolonialny wymiar sowieckiego ludobójstwa narodu ukraińskiego w świetle myśli Rafała Lemkina. Analiza politologiczna. // *Władza sądenia*. 2021. No. 20. Pp. 53—73. <https://doi.org/10.18778/2300-1690.20.03>
21. Serbyn R. Lemkin on the Ukrainian Genocide // *Journal of International Criminal Justice*. 2009. No. 7. Pp. 123—130.

22. Serbyn R. Wkład Rafała Lemkina we wszechstronne zrozumienie ludobójstwa Ukraińców w Związku Sowieckim // *Władza Sądzenia*. 2021. No. 20. Pp. 29—51. <https://doi.org/10.18778/2300-1690.20.04>
23. Smal Stocky, R. The Genocide Convention // *Ukrainian Quarterly*. 1949. No. 5. Pp. 144—163. <https://doi.org/10.1093/jicj/mqp002>
24. [Without an author]. Genocide Convention: Hearings before the United States Senate Committee on Foreign Relations, Subcommittee on International Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide, 81st Congress, 2nd sess., on Jan. 23—25, Feb. 9, 1950. Washington: U.S. G.P.O., 1950. 555 p.

Отримано 18 жовтня 2024 р.

REFERENCES

1. A. H. Pokhoron Ivana Ivanovycha Kovalia [The funeral of Ivan Ivanovych Koval]. *Ukrain-ski visti* [Ukrainian News]. 1961. No. 16. April, 16. P. 5. [In Ukrainian].
2. Bybyk S., Siuta H. Slovník inšomovnykh slov: tłumaczenia, słotvorenna ta slovo-vzhvyannia [Dictionary of foreign words: interpretation, word formation and word usage] / S. Yermolenko (Ed.). Kharkiv, 2006. 623 p. [In Ukrainian].
3. Hudz V. Istoriohrafia Holodomoru 1932—1933 rokiv v Ukraini : monohr. [Historiography of the Holodomor of 1932—1933 in Ukraine : a monograph]. Melitopol, 2019. 1153 p.
4. Kozak S. Tema Holodomoru 1932—1933 rr. na storinkakh chasopysu “Ukrainski Visti” (1945, Nimechchyna — 2000, SShA) [The Topic of the Holodomor of 1932—1933 on the Pages of the Newspaper “Ukrainian News”/“Ukrainski Wisti” (1945, Germany — 2000, USA)]. *Naukovi zapysky Instytutu zhurnalistyky* [Scientific notes of the institute of journalism]. 2021. No. 1(78), pp. 50—63. <https://doi.org/10.17721/2522-1272.2021.78.4> [In Ukrainian].
5. Kozak S. “Ukrainski visti” v Yevropi y Amerytsi (1945—2000) : bibliohr. pokazhch. zmis-tu hazety “Ukrainski visti” [“Ukrainian News”/“Ukrainski Wisti” in Europe and America (1945—2000): bibliographical index of “Ukrainian News”/“Ukrainski Wisti” newspaper content] : 2 vols. Kyiv, 2010. [In Ukrainian].
6. Kulchyskyi S. Obhruntuvannia Holodomoru 1932—1933 rr. yak henotsydu u svitli kont-septsii] R. Konkvesta i R. Lemkina [The Reasoning for the Holodomor of 1932—1933 as a Genocide in the Light of the Concepts of R. Conquest and R. Lemkin]. *Ukrainskyi isto-rychnyi zhurnal* [Ukrainian Historical Journal]. 2018. No. 4, pp. 98—127. [In Ukrainian].
7. Marochko V. Holodomor-henotsyd [Holodomor-genocide] // *Entsyklopediia Holodo-moru* [Holodomor encyclopedia]. Drohobych, 2018. Pp. 91—93. [In Ukrainian].
8. Lemkin R. Radianskyi henotsyd v Ukraini : stattia 28 movamy [Soviet Genocide in Ukraine (article in 28 languages)] / R. Serbyn (Ed.), O. Stasiuk (Comp.). Kyiv, 2009. 208 p.
9. Odarchenko P. Onatskyi Yevhen Dementiiiovych [Onatskyi Yevhen Dementiiiovych] // *Entsyklopediia suchasnoi Ukrainy* [Encyclopedia of Modern Ukraine]. Retrieved from: <https://esu.com.ua/article-75360> [In Ukrainian].
10. Rozsokha L., Dzhun V. Maliar Pavlo Mykytovych [Maliar Pavlo Mykytovych] // *Entsyklo-pediia suchasnoi Ukrainy* [Encyclopedia of Modern Ukraine]. Retrieved from: <https://esu.com.ua/article-63262> [In Ukrainian].
11. Saltan O. Shtrykhy biohrafii Stepana Sosnovoho — pershoho ukrainskoho doslidnyka podii Holodomoru 1932—1933 rr. [Strokes of the biography of Stepan Sosnovy — the first Ukrainian Researcher of events Holodomor 1932—1933]. *Siverianskyi litopys* [Sive-

- rian chronicle]. 2022. No. 1, pp. 159—169. <https://doi.org/10.5281/zenodo.6768315> [In Ukrainian].
12. Serbyn R. Kontsepsiia zlochynu henotsydu Rafaelia Lemkina ta yoho analiz henotsydu ukrainskoi natsii [Raphael Lemkin's Conception of the Crime of Genocide and his Analysis of the Genocide of the Ukrainian Nation] // Lemkin R. Radianskyi henotsyd v Ukraini : stattia 33 movamy [Soviet Genocide in Ukraine (article in 33 languages)] / R. Serbyn (Ed.), O. Stasiuk (Comp.). Kyiv, 2020. Pp. 26—40. [In Ukrainian].
13. Serbyn R. Pro ukrainskyi henotsyd, Lemkina ta khymkiiiansku diialektyku [On the Ukrainian Genocide, Lemkin, and Himkian Dialectics]. *Krytyka* [Criticism]. 2012. No. 7—8, pp. 34—37. [In Ukrainian].
14. Ukrainska emihratsiia: Storinkamy hazety “Ukrainski Visti” [Ukrainian emigration: through the pages of the Newspaper “Ukrainian News”] / S. Kozak (Comp.). Kyiv, 2014. 472 p. [In Ukrainian].
15. Khymka I-P. Mity natsionalnoi konsolidatsii, Holodomor i Holokost: vidpovid Romanovi Serbynu [Myths of National Consolidation, the Holodomor, and the Holocaust: A Response to Roman Serbyn]. *Krytyka* [Criticism]. 2012. No. 7—8, pp. 30—34. [In Ukrainian].
16. Shuhai O. Dubynets Ivan Varfolomiiiovych [Dubynets Ivan Varfolomiiiovych] // Entsyklopediia suchasnoi Ukrainy [Encyclopedia of Modern Ukraine]. Retrieved from: <https://esu.com.ua/article-22489> [In Ukrainian].
17. Shuhai O. Koval Ivan Ivanovych [Koval Ivan Ivanovych] // Entsyklopediia suchasnoi Ukrainy [Encyclopedia of Modern Ukraine]. Retrieved from: <https://esu.com.ua/article-9131> [In Ukrainian].
18. Andriewsky O. Towards a decentred history: The study of the Holodomor and Ukrainian historiography. *Journal of Ukrainian Studies*. 2015. Vol 2, iss. 1, pp. 18—52. <https://doi.org/10.21226/T2301N>
19. Koestler A. *Le Yogi et Le Commissaire*. Paris: Éditions Charlot, 1946. 380 p.
20. Poberezhny G. Totalitarno-kolonialny wymiar sowieckiego ludobójstwa narodu ukraińskiego w świetle myśli Rafała Lemkina. Analiza politologiczna [The Totalitarian and Colonial Dimension of the Soviet Genocide of the Ukrainian Nation in the light of Raphael Lemkin's Concept. A Political Science Analysis]. *Władza sądzienia* [The Power of Judgment]. 2021. No. 20. Pp. 53—73. <https://doi.org/10.18778/2300-1690.20.03> [in Polish].
21. Serbyn R. Lemkin on the Ukrainian Genocide. *Journal of International Criminal Justice*. 2009. No. 7. Pp. 123—130.
22. Serbyn R. Wkład Rafała Lemkina we wszechstronne zrozumienie ludobójstwa Ukraińców w Związku sowieckim [Raphael Lemkin's contribution to a comprehensive understanding of the genocide of Ukrainians in the Soviet Union]. *Władza sądzienia* [The Power of Judgment]. 2021. No. 20. Pp. 29—51. <https://doi.org/10.18778/2300-1690.20.04> [in Polish].
23. Smal Stocky R. The Genocide Convention. *Ukrainian Quarterly*. 1949. No. 2. Pp. 144—163. <https://doi.org/10.1093/jicj/mqp002>
24. [Without an author]. Genocide Convention: Hearings before the United States Senate Committee on Foreign Relations, Subcommittee on International Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide, 81st Congress, 2nd sess., on Jan. 23—25, Feb. 9, 1950. Washington: U.S. G.P.O., 1950. 555 p.

Received on October 18, 2024

Mykhailo Kostiv

National Museum of the Holodomor Genocide (Kyiv, Ukraine)

ORCID: 0000-0002-4101-6661

E-mail: kostivmb@gmail.com

UKRAINSKI VISTI NEWSPAPER DURING THE LATE 1940s
AND EARLY 1950s AS A SOURCE OF INFORMATION
ABOUT THE GENOCIDE OF UKRAINIANS
AND ITS CONDEMNATION

The article aims to analyze the materials published in the *Ukrainski Visti* newspaper for mentions of the term “genocide” and its interpretations, as well as efforts aimed at spreading information and condemning the genocide of Ukrainians. The research **methodology** considers the specific features of the functioning and development of Ukrainian émigré periodicals and their influence on the worldview of the diaspora environment through communication between the publication and readers. The **novelty** of the article lies in the focused attention on a little-studied topic in the history of the interpretation of the Holodomor and Soviet repressions in Ukraine as an act of genocide by the Ukrainian diaspora in the late 1940s and 1950s. **Conclusions.** In the late 1940s and early 1950s, the *Ukrainski Visti* newspaper widely covered issues related to the genocide of Ukrainians. In particular, in early 1950, when the Ukrainian Congress Committee of America was preparing testimony about the genocide of Ukrainians before the subcommittee of the US Senate Foreign Affairs Committee on the ratification of the UN Genocide Convention, *Ukrainski Visti* called on its readers to send their memories about their life in the USSR. This may indicate that the hearings contributed to the publication of numerous materials about the famine of 1932—1933 in the newspaper and covered them as evidence of genocide. Moreover, *Ukrainski Visti* became a platform for publishing materials about the genocide. For example, the memoirs of direct Holodomor witnesses who lived in Western countries in the status of displaced persons (DP) in the early 1950s were printed here. In addition, *Ukrainski Visti* published many materials about the activities of the Democratic Association of Formerly Repressed Ukrainians by the Soviets (DOBRUS) and other émigré organizations in Western countries, including the reports about the events where the events of the 1932—1933 famine were interpreted as genocide or component of the genocide of Ukrainians.

Key words: *Ukrainski Visti* newspaper, source studies, Holodomor, genocide, R. Lemkin, R. Smal-Stocki, L. Dobriansky, I. Dubynets, D. Soloviy, diaspora, emigration, UN Genocide Convention.